

О. Гумін

Навчально-науковий інститут права та психології
 Національного університету “Львівська політехніка”,
 д-р юрид. наук, проф.,
 завідувач кафедри кримінального права і процесу,

Г. Римарчук

Навчально-науковий інститут права та психології
 Національного університету “Львівська політехніка”,
 канд. юрид. наук, асист.
 кафедри кримінального права і процесу

ЗАРУБІЖНИЙ ДОСВІД ЗАПОБІГАННЯ СІМЕЙНО-ПОБУТОВИМ НАСИЛЬНИЦЬКИМ ЗЛОЧИНАМ ЩОДО ЖІНОК ПРАВООХОРОННИМИ ОРГАНАМИ

© Гумін О., Римарчук Г., 2016

Розглядаються законодавство та практика правоохоронних органів країн світу щодо питання превенції насильницьких злочинів у сім'ї, а саме: спрямованих на кримінально карну поведінку проти жінок. Окрім того, визначені найефективніші методи боротьби та профілактики з сімейно-побутовим насильством, особливо щодо жінок.

Ключові слова: насильство, злочин, сімейно-побутове насилля, поліцейський ордер.

А. Гумин, Г. Римарчук

ЗАРУБЕЖНЫЙ ОПЫТ ПРЕДОТВРАЩЕНИЯ СЕМЕЙНО-БЫТОВЫХ НАСИЛЬСТВЕННЫХ ПРЕСТУПЛЕНИЙ В ОТНОШЕНИИ ЖЕНЩИН ПРАВООХРАНИТЕЛЬНЫМИ ОРГАНАМИ

Рассматривается законодательство и практика правоохранительных органов стран мира по вопросу превенции насильственных преступлений в семье, а именно: направленных на уголовно наказуемое поведение в отношении женщин. Кроме того, определены наиболее эффективные методы борьбы и профилактики с семейно-бытовым насилием, в особенности, в отношении женщин.

Ключевые слова: насилие, преступление, семейно-бытовое насилие, полицейский ордер.

O. Humin, H. Rymarchuk

FOREIGN EXPERIENCE IN THE PREVENTION OF FAMILY VIOLENCE CRIMES AGAINST WOMEN BY LAW ENFORCEMENT AGENCIES

The article provides an overview of the legislation and practices of law enforcement agencies around the world on the issue of prevention of crimes of violence in the family, and it

is aimed at criminal behavior against women. In addition, it identifies the most effective methods of control and prevention with family and domestic violence, especially against women.

Key words: violence, crime, domestic violence, the police order.

Постановка проблеми. Прагнення до побудови в Україні громадянського суспільства і правової держави створило принципово нову ситуацію щодо забезпечення захисту від насильства у сім'ї. Відповідно необхідно створити принципово нову систему інститутів із запобігання насильству у сім'ї, і докорінно змінити ставлення правоохоронних органів до протидії цьому соціальному злу.

Аналіз дослідження проблеми. Питання, пов'язані з розробленням проблем попередження злочинності, досліджувались у працях російських та вітчизняних учених: О. М. Бандурки, В. О. Глушкова, В. В. Голіни, В. К. Грищука, Н. О. Гуторової, Л. М. Давиденка, П. С. Дагеля, А. І. Долгової, О. М. Джузи, М. Й. Коржанського, О. М. Костенка, В. М. Кудрявцева, Н. Ф. Кузнецової, П. П. Михайленка, Г. М. Міньковського, В. О. Навроцького, В. Я. Тація, Л. В. Франка та ін.

Недостатньо висвітленими залишились проблеми сімейного насильства щодо жінок, визначення його детермінант та напрямків попередження тощо. У юридичній науці існує відчутна прогалина у комплексному кримінологічному вивченні питань захисту прав та інтересів жінок.

Мета роботи – висвітлити зарубіжні підходи до вирішення проблем із насильством у сім'ї щодо жінок, виокремити заходи попередження та нейтралізації негативного впливу кримінально карних діянь, спрямованих на реалізацію насильства щодо жінок.

Виклад основного матеріалу. Модельне законодавство ООН про насильство у сім'ї визначає один з типів сімейної жорстокості. У ньому йдеться про насильство у сім'ї щодо жінок. Чітко визначивши поняття насильства та окресливши його насильницькі дії, які можуть бути застосовані до жінки, воно зобов'язує працівників поліції реагувати на кожне прохання про допомогу і захист у випадках, коли вчиняється насильство у сім'ї. При цьому у ньому чітко розписаний порядок дій співробітників поліції у момент виявлення насильства тим або іншим способом.

Важливим обов'язком співробітника поліції під час реагування на виклик з приводу домашнього насильства є обов'язок заповнити рапорт про насильство у сім'ї, який має бути частиною справи. Копія документа повинна бути подана до відповідного органу юстиції та суду. Комісар поліції зобов'язаний: збирати дані рапортів про насильство у сім'ї, складати щорічний звіт і направляти його у Міністерство юстиції України і до парламенту. Щорічний звіт повинен містити такі відомості (але не обмежуватися ними): загальна кількість отриманих рапортів, кількість заяв, зроблених жертвами насильства кожної статі; статус відносин сторін; інформацію про заняття та освіту сторін; кількість заяв, за якими проведено розслідування; середній час на розгляд однієї заяви; тип дій, застосованих поліцією, включаючи кількість арештів. Завдяки таким щорічним звітам у будь-якій державі може бути вирішене важливе питання про створення достатньо повної системи обліку та статистики злочинів, вчинених у цій сфері.

Ордер може передбачати будь-який або усі подальші заходи: утримувати кривдника від зовнішнього заподіяння шкоди жертві, залежним від неї членам сім'ї, іншим родичам та особам, які надають їй допомогу; наказати відповідачеві покинути сімейний будинок незалежно від того, чия це власність; наказати відповідачеві надати позивачці доступ до використання різного особистого майна; врегулювати доступ відповідача до дітей; утримувати відповідача від контактів з позивачкою на роботі та в інших, часто відвідуваних нею місцях; у разі, коли відповідач використовує або володіє зброєю, заборонити йому купівлю, використання або володіння вогнепальною зброєю або зброєю іншого типу, зазначеного судом; наказати відповідачеві сплатити витрати позивачки на лікування, консультації та перебування у притулку; інформувати позивачку і відповідача, що у разі порушення відповідачем охоронного ордера, він може бути заарештований

без попередження і понесе кримінальне покарання; проводити закриті слухання, щоб захистити приватне життя сторін [1, с. 40].

Обов'язковий арешт за домашній напад є широко рекомендованим засобом, покликаним вирішити проблему домашнього насильства в Америці. У результаті останніх досліджень постало питання про розумність такої політики. Кримінологи, юристи, працівники поліції висловлюють різні думки з приводу того, чи повинна змінитися політика держави щодо арешту. Крім того, необхідно зауважити, що практика обов'язкового арешту як методу припинення насильства не єдина у США (Наприклад, у Нью-Йорку не існує обов'язкового арешту).

У багатьох штатах провідну роль у боротьбі з домашнім насильством відіграють органи прокуратури. Наприклад, у Лос-Анджелесі (шт. Каліфорнія) діяльність поліції у сфері боротьби з домашнім насильством суворо контролюється спеціальним підрозділом, який очолює помічник прокурора. Цей підрозділ спеціалізується на проблемах насильства у сім'ї. Його співробітники мають право порушувати кримінальні справи за фактами домашнього насильства, коли жінка відмовляється підтримувати звинувачення, але є неспростовні докази неодноразовості застосування насильства. Одночасно з'ясовуються причини такої поведінки жінки, надається необхідна психологічна допомога, до “ведення випадку” залучаються адвокати, вирішується питання про надання охоронного ордеру. У таких справах, як правило, відбуваються достатньо гучні судові процеси з участю присяжних засідателів (жертва залучається до участі у таких процесах як свідок), що має велике значення для привернення уваги громадськості до проблем домашнього насильства.

Отже, сьогодні можна говорити про два можливі варіанти вдосконалення системи профілактичної діяльності насильницьких злочинів щодо жінок у сфері сім'ї та побуту. Перший шлях полягає у спеціалізації співробітників міліції з метою професійного втручання у сімейні конфлікти і створення спеціальних підрозділів [2, с. 64–65]. Другий шлях – це повсюдне створення кризових центрів та їх взаємодія з дільничними інспекторами та іншими співробітниками ОВС, участь соціальних працівників у судовому засіданні як громадських захисників, присутність на допитах, очних ставках тощо.

Закордонний досвід показує, що і той та інший варіант повинен бути, тому що професіоналізація співробітників правоохоронних органів та їх активна співпраця з кризовими центрами лише підсилить ефект попереджувальної діяльності. Проте у сучасних умовах загальної кризи у Україні під час розроблення рекомендацій необхідно виходити з реальних тенденцій суспільного розвитку. Сьогоднішній етап становлення третього сектора характеризується посиленням ролі неурядових організацій, що займаються здійсненням громадських програм сприяння потерпілим. Будучи гнучкішими, відкритішими для сприйняття нових ідей, вони виступають ініціаторами координації.

Наприклад, у 1965 р., у Нью-Йорку, під керівництвом психолога була здійснена програма спеціальної підготовки поліції для втручання у сімейні кризи. 18 співробітників поліції з більш ніж трирічним досвідом роботи прослухали 140-годинний курс і увійшли до “підрозділу втручання у сімейні кризи”. Потім, впродовж двох років проводився експеримент, суть якого полягала у порівнянні результатів роботи поліцейських дільниць, у яких діяв цей підрозділ, та інших поліцейських дільниць, де ніхто з поліцейських не проходив спеціальної підготовки. У результаті було виявлено, що цим підрозділом сімейні кризи вирішувалися на вищому професійному рівні, скоротилася кількість тяжких злочинів, вчинених на ґрунті сімейних конфліктів тощо [3, с. 180–185].

У Відні (Австрія) впроваджено закон про побутове насильство, який передбачає підготовку поліції для видворення правопорушників з домівок та організацію дійових служб інформування і консультування жертв. Цей закон передбачає також фінансування притулків, як постійний видаток з міського бюджету, визнаючи в такий спосіб громадський обов'язок підтримувати постійні професійні служби для роботи з жертвами. З цією паралельною структурою можна задовольняти потреби багатьох жінок краще, ніж це може зробити будь-яка інша служба.

Значною перешкодою у запобіганні насильству є недосконале законодавство. Якщо жертва подає до правоохоронних органів заяву про вчинене насильство, то з кривдника стягують штраф, який найчастіше йде із сімейного бюджету. У нашій державі ізолюють жертву насильства, тоді як

у інших країнах – кривдника. Наприклад, в Австрії, якщо правопорушник погрожує чи завдає шкоди особі, яка мешкає у тому самому будинку, поліція повинна виселити правопорушника із спільного житла і заборонити йому туди повертатися, навіть якщо він є власником будинку. У Франції, якщо була подана заява на розлучення, партнеру, який вчиняє насильство, забороняють входити до помешкання після перших актів насильства і до початку розлучення, за умови, що впродовж наступних чотирьох місяців буде подана заява на розлучення. У Німеччині кримінальну справу можуть подати до суду, навіть якщо жінка відкликає формальну заяву. Щодо українського законодавства, то жінці не дадуть дозволу на розлучення, якщо вона вагітна або має дитину до року.

Значна подія відбулась у 1996 р., коли була організована Програма реагування на домашнє насильство спільною командою поліцейських і представників кризового центру. За допомогою “груп спільного реагування” проводилися спеціальні акції, приурочені до дитячих канікул і боротьби з сексуальним насильством.

Сьогодні Коаліція містить такі складові частини: команда реагування на домашнє насильство; програма допомоги особам, до яких застосовувалось домашнє насильство, розрахована на 30 днів перебування жінок у притулку; недільна програма підготовки фахівців, необхідних для здійснення допомоги під час домашнього насильства (передбачає володіння англійською та іспанською мовами); кризовий центр з сексуального насильства; родинний центр.

Аналітики Коаліції вважають, що існують три чинники, що визначають появу насильства:

1. Чоловіки через низку обставин втрачають контроль над своєю поведінкою, стають істотно залежнішими; як компенсація, у них виникає потреба контролювати життя іншої людини; найближчою тут є дружина.

2. Істотне значення мають історичні традиції, коли в умовах глибокої патріархальності чоловік по суті “володів” своєю дружиною; це залишається “в крові” і згодом по-різному виражається.

Сьогодні відбуваються глибокі процеси соціалізації, які істотно підвищують рівень самооцінки жінки. Крім того, чинники домашнього насильства підсилюють і зовнішні обставини: вживання наркотиків, дія ЗМІ, які провокують агресивну поведінку чоловіків, синдром участі у війнах і посттравматичному стресі. Не останнє місце належить і культурологічним чинникам сильного чоловіка [4, с. 18–19].

Принаймні досвід боротьби з сімейним насильством, який ми можемо спостерігати в інших країнах, повинен враховуватися під час організації цих робіт в Україні.

Втручання у випадках насильства у сім’ї та в побуті є важливим завданням. Співробітник поліції підпадає під загрозу отримання травми у кожному випадку реагування на таке насильство. Він стає свідком і учасником особистої трагедії, до якої долучаються не тільки чоловік і дружина, а й діти. Це також залучає співробітника правоохоронних органів у ситуацію, яка традиційно розглядалася як “родинна справа” [5].

Окремими дослідниками зазначається, що у справах про насильство у сім’ї часом буває важко домогтися обвинувального вироку, оскільки суди вимагають докази, що підтверджують провину обвинувачуваного. Злочини, що вчиняються у сфері сім’ї та побуту, – це серйозні складнощі з доказуванням, оскільки вони переважно вчиняються без свідків. Часто єдиним свідком виступає сама потерпіла. Тому їх свідчення мають вирішальне значення для доказування провини обвинувачуваного. Часто потерпіла продовжує жити під одним дахом або й підтримувати контакти з обвинувачуваним до початку судового процесу. У цих умовах потерпілі змушені зносити погрози й кількарізкові прохання відкликати свою заяву чи не давати показань у суді.

У Канаді, Новій Зеландії та у деяких штатах Америки були внесені зміни до процедури кримінального переслідування, відповідно до якої поліція та інші співробітники кримінального правосуддя повинні вести справи про насильство у сім’ї так, ніби йшлося про незнайомих між собою людей. Цього потрібно дотримуватися навіть тоді, коли потерпілі висловлюють бажання про припинення кримінального переслідування. Теоретично така процедура звільняє потерпілих від вимог іншої сторони про припинення справи, тому що у них у цьому випадку відсутня можливість вплинути на подальший розвиток ситуації.

У деяких країнах кримінальне переслідування винуватих за вчинення насильства у сім'ї серйозно ускладнене, тому що дружини не мають права свідчити у суді проти своїх чоловіків. Це робить кримінальне переслідування майже неможливим, оскільки важко надати докази вчиненого злочину [6].

В інших правових системах дружини правочинні виступати свідками, але їх заборонено змушувати давати показання проти своїх чоловіків. Для подолання зазначених суперечностей у деяких країнах прийняті закони, згідно з якими дружина є “вимушеним” свідком на судовому процесі проти чоловіка, що ставить її у становище ніби неодруженої з обвинувачуваним. Закони переважно звільняють дружину від дачі показань, якщо суд вважатиме, що цей випадок є винятковим, і що її не змусили до цього залякуванням. Таким законодавством часто зловживають, щоб звільнити дружину від дачі показань, і тому таке законодавство неефективне.

Закони, що змушують дружину до дачі показань, можуть обернутися й проти неї. Вона може бути обвинувачена в образі суду й піддана покаранню за те, що відмовилася давати показання у суді. У Канаді та Англії жінки залучаються до відповідальності за те, що вони відмовлялися давати показання проти чоловіків на судах з кримінальних справ. Це означає, що жінка може вирішити не дзвонити у поліцію, коли щодо неї вчинене насильство, оскільки вона не прагне, щоб пізніше, на судовому процесі у справі чоловіка її змусили давати показання.

Хоча законодавчі реформи зі зміни правил доказування із залученням правочинних свідків, як і тих, кого примушують, можуть усунути деякі труднощі в одержанні обвинувальних вироків, ефект від кримінального переслідування доволі сумнівний, тому що у багатьох випадках втрачається доцільність у кримінальному переслідуванні. Тому у багатьох країнах триває пошук нових юридичних вирішень цієї проблеми.

Чоловік, який обіцяв судді добре поводитися, але не стримав обіцянки, може бути покараний. Замість скарги до суду, яка тягне за собою пред'явлення обвинувачення та судовий розгляд, може бути застосований захід, який займає проміжне місце між кримінальним і загальногромадянським законами. Суддя може зажадати від правопорушника обіцянки, із внесенням грошової застави або без такої, “поводитися мирно” або “добре поводитися”.

Цей наказ часто називають “приписом”, або “зобов'язанням”. Позивач, як правило, повинен вказати “обгрунтовану причину страху”, тобто довести, що якщо нічого не буде розпочато, правопорушник завдасть позивачеві тілесних ушкоджень. І як тільки наказ набуває чинності, кривдник, якщо він порушить його, буде покараний. Переважно йому загрожує штраф або тюремне ув'язнення.

Незважаючи на те, що законодавства, які регламентують інститут наказів, мають у різних країнах Заходу свої особливості, однак їм властива і низка загальних ознак. Існують два види наказів.

Перший вид наказу забороняє правопорушникові “чіплятись” до жертви або “турбувати” її. Ці терміни мають різні визначення й переважно припускають юридичне тлумачення, але застосовуються у випадках погроз, постійного переслідування, телефонних дзвінків і контактів.

Другий вид наказу, який називається “виключенням”, “виселенням” або “позбавленням володіння”, має більш твердий характер. Порушникові може бути заборонено з'являтися у сімейному будинку або у якійсь його частині, чи відповідно до деяких законодавчих актів, у районі, де розташований цей будинок. Це може трапитись навіть у разі, коли порушник є власником будинку. Наказ переважно діє впродовж обмеженого періоду часу.

Часто поліції надається право заарештовувати порушника, якщо останній порушить наказ. Відповідно до деяких законодавчих актів, наказ автоматично надає право на арешт. Відповідно до інших законодавчих актів, право на арешт передбачається у наказі, якщо жертва запросить його. І, нарешті, право на арешт видається разом з наказом після рішення судових органів.

Заходи щодо покарання за порушення наказу можуть бути усілякими, але загалом правопорушник може бути покараним позбавленням волі.

Мета цих судових заборон полягає у тому, щоб надати жертві або потенційній жертві насильства у родині тимчасову допомогу щодо застосування карних санкцій до правопорушника, і

недвозначно вказати йому на те, що його буйна поведінка неприпустима. Як уявляється, таке законодавство пропонує певні переваги. Воно дає поліції право застосовувати ефективні заходи у випадках насильства. Переважно воно також дасть жертві право звертатися до судових інстанцій із проханням про винесення заборонної постанови під час відсутності правопорушника й у терміновому порядку.

Ступінь доказаності, необхідний для одержання такого наказу, є нижчим, ніж рівень, що застосовується на судах у кримінальних справах. Наказ може бути відданий ще до того, як жінка одержала тілесні ушкодження. У той самий час суд не може поставити жодних умов, щоб запобігти подальшому погіршенню обстановки у родині й можливого насильству. У наказі може говоритися про те, що якщо у майбутньому буде застосоване насильство, то буде застосоване й покарання. Якщо наказ буде порушений, жертва може звернутися до суду із проханням про застосування покарання. Нелегко буває визначити або довести факт порушення наказу через розпливчастість термінів “поводитися мирно” або “добре поводитися”. Можливості судді для покарання правопорушника обмежені. Важко відшукати засоби боротьби із “чіплянням”, що не переходить межі фізичного насильства.

Незважаючи на певні недоліки, зазначена модель соціального контролю може полегшити становище жертв, особливо у правових системах, де відсутні спеціальні закони про боротьбу з насильством у родині. У кожній правовій системі закони, що регламентують заходи протидії сімейному насильству, мають свої відмінності. Це стосується визначення поняття “насильство у сім’ї”, до критеріїв, які регламентують випадки, коли накази можуть бути віддані до процедури, що підлягає виконанню, а також до типів наявних наказів. Порушення наказу є кримінально караним діянням, і поліція може заарештувати людину, яка порушила наказ про захист жертв.

Слухання справи може здійснюватись навіть за відсутності правопорушника на суді. Наказ буде відданий, якщо буде доведено, що правопорушник насправді завдав або схильний завдати шкоду. Накази можуть забороняти правопорушникові наближатися до жертви й обмежити йому доступ до житла, зокрема до його власного будинку, навіть якщо він володіє ним на законних підставах.

Такі накази про захист жертв насильства у родині пропонують надійний варіант реагування на обстановку, яка утворилась. Процедура одержання наказів не займає багато часу, не тягне більших витрат і перетворення їх у життя дасть цілком відчутний ефект.

Значною мірою під час розгляду актів насильства у сім’ї та побуті з точки зору кримінального законодавства є ефективність виконання наказів про захист жертв, що залежить від дій поліції та суду. Навіть на території однієї тільки Австралії в одних штатах поліція цілком довела перевагу наказів і почала активно ними користуватися, в інших штатах вони не дали необхідного ефекту.

Неоднозначність сприйняття інституту наказів австралійськими кримінологами спостерігалася як серед самих жертв сімейного насильства, так і серед населення різних штатів Австралії. До того ж юристи та працівники соціальної сфери загалом позитивно оцінюють ефект використання зазначеного інституту, бачачи у ньому необхідне доповнення до кримінальних законів. Такі накази дають жертвам більш “м’який” спосіб реагування на конфліктну ситуацію у сім’ї, ніж переслідування у кримінальному порядку. Одночасно їх застосування є недвозначним попередженням правопорушника.

Завдяки інституту наказів про захист жертв сімейного насильства у штаті Новий Південний Уельс поліція активніше реагує на факти сімейного насильства, а громадськість краще проінформована про законодавство з цього питання. У той самий час, як у 1984 р. поліція на прохання жертв домоглася застосування тільки 22 наказів про їхній захист, то в 1997 р. було застосовано вже 10270 таких наказів [7].

Накази про захист жертв надають широкі можливості для запобігання багатьох випадків насильства у сім’ї. Як і будь-яка інша стратегія, накази про захист жертв не дають універсального вирішення проблеми насильства у родині. На відміну від кримінального обвинувального вироку, наказ про захист жертв не одразу криміналізує дії правопорушника. Арешт і переслідування у кримінальному порядку здійснюються тільки у разі застосування насильства після винесеного

наказу. Накази не будуть ефективними у тих випадках, коли правопорушник не проявляє поваги до закону або коли його дії стають дуже агресивними, а поведінка непередбачуваною. Більше того, такий тип законодавства виявляється неефективним, якщо поліція та інші співробітники кримінального правосуддя не готові до рішучих дій у боротьбі з насильством у сім'ї.

Судові заборони або заборонні накази можуть заборонити правопорушникові чіплятися до дружини або турбувати її, або ненадовго заборонити йому приходити додому. Більшість юрисдикцій передбачає захід, який називається “судовою заборonoю” або “позбавленням особи дієздатності” і яке застосовується на підтримку первинних заходів. Судова заборона або позбавлення особи дієздатності можуть бути винесені, щоб заборонити продаж будинку, володіння яким викликає спори, а також заборонити окремій особі робити те, що межує із порушенням громадського порядку.

У разі насильства у сім'ї судова заборона або позбавлення особи дієздатності повинні завжди ухвалюватися для конкретних випадків, наприклад, для проведення процедури розлучення, для оголошення недійсною постанови суду про окреме проживання подружжя або для здійснення іншого цивільно-правового судочинства, позову про відшкодування збитків тощо. Така допомога може мати форму наказу, наприклад, що пропонує чоловікові утримуватися від підтримки контактів зі своєю дружиною [8, с. 134–135].

Деякі законодавчі процедурні вимоги також обмежують доступ до цього засобу судового захисту. Наприклад, внесена до суду плата за розгляд скарг, може бути дуже велика, або окремим жінкам можуть бути незрозумілі деякі процедурні моменти і їм може знадобитися юридична допомога.

Відповідно до усіх інших засобів судового захисту, що використовуються у разі насильства у сім'ї, ефективність захисних заходів залежить від взаємодії відповідних посадових осіб, особливо практичних працівників системи кримінального правосуддя. Доказом цього є досвід Англії та Уельсу. У цих країнах діє винятково розвинене, хоча й украй складне, законодавство, яке надає жертвам насильства у родині необхідну правову допомогу. Однак ефективність механізму знижена через неадекватність дій з боку поліції та працівників юстиції. Поліція часто не знає про існування заборонних заходів, а якщо навіть і знає, то не прагне втручатися у родину. Суд переважно з небажанням виносить постанови про неприставання, дія яких триває до трьох місяців, і вкрай рідко забороняє чоловікам з'являтися у своєму будинку, крім тих випадків, коли є свідчення застосування грубого насильства.

Висновки. Доходимо висновку, що необхідність у розробленні та прийнятті ефективної законодавчої моделі викликана недосконалістю й правильністю регламентації як у чинному Кримінальному кодексі України, так і у інших зводах законів (цивільному, сімейному тощо) відповідальності за сімейне насильство. Зокрема, сучасний стан правового захисту у країні, наприклад, статевої недоторканності, очевидно, далеко не повною мірою відповідає реальному стану речей, прогнозованій кримінальній ситуації у цій сфері. Тому, безумовно, національне законодавство припускає орієнтованості на вимоги міжнародного права у галузі охорони сім'ї та сімейних відносин.

У сучасних умовах розвитку суспільства велику значущість у профілактиці сімейно-побутового насильства набуває застосування апробованих у багатьох країнах відновлювальних технологій. Ця робота є одним з елементів відновлювальної юстиції. Застосування апробованого відновного правосуддя у сім'ї повинно здійснюватися паралельно з роботою інститутів існуючої системи правосуддя, оскільки вирішення проблеми захисту прав жінок – жертв насильства у сім'ї та побуті безпосередньо пов'язане зі співпрацею з різними державними структурами. Але воно повинно здійснюватися за умови прийняття та усвідомлення останніми усієї актуальності цієї проблеми та необхідності її комплексного вирішення.

1. Насилие у семье: практическое руководство для медсестер / Издание Ассоциации медицинских сестер Канады; пер. с англ.; под ред. Е. В. Израелян. – М., 1996. – 110 с. 2. Мішляев Н. П.

Некоторые личностные детерминанты преступного поведения в семье и его предупреждение / Н. П. Мишляев // Личность преступника и его предупреждение. – М., 1987. – С. 214. 3. Кларк Р. Преступность у США / Р. Кларк. – М., 1975. – 209 с. 4. Римашиевская Н. М. Разорвать круг молчания. О насилии в отношении женщин / Н. М. Римашиевская. – М.: КомКнига, 2005. – 352 с. 5. Курс побутового насилия: посіб. для викладачів // Міністерство юстиції США, серпень 1999 року. 6. Peschka. Jogforras cs Jogalkolas. Budapest, Akademia Kiado, 1995. 7. Laird K. Kichllinien fur Nicdersachscn// Kriminalislik. – 1999. – № 1. 8. Исаков А. А. Криминологическая характеристика и предупреждение насильственных преступлений, совершаемых в семье: дисс. ... канд. юрид. наук: спец. 12.00.08. / А. А. Исаков. – М., 2004. – 204 с.

REFERENCES

1. Israelyan E. V. Nasylye v sem'e: Praktycheskoe rukovodstvo dlya medsester [Domestic violence: Instructions for medical care] Assotsiatsii meditsinskih sester Kanadyi Publ., Moscow, 1996. 110 p. 2. MIshlyaev N. P. Nekotoryie lichnostnyie determinanty prestupnogo povedeniya v seme i ego preduprezhdenie [On certain individual determinants of criminal conduct in family and its prevention], Lichnost prestupnika i ego preduprezhdenie, Moscow, 1987. P. 214. 3. Klark R. Prestupnost v SShA [Crimes in USSR] Moscow, 1975. 209 p. 4. Rimashevskaya N. M. Razorvat krug molchaniya. O nasilii v otnoshenii zhenschin [To tear the silence circle. On violence against women] Moscow, KomKniga Publ., 2005. 352 p. 5. Kurs pobutovogo nasilstva: poslbnik dlya vikladachIv. MInIsterstvo yustitsIYi SShA, serpen 1999 roku [On course of domestic violence for lecturers. Ministry of justice of USA, August 1999]. 6. Peschka. Jogforras cs Jogalkolas. Budapest, Akademia Kiado, 1995. 7. Laird K. Kichllinien fur Nicdersachscn// Kriminalislik. – 1999. – № 1. 8. Isakov A. A. Kriminologicheskaya harakteristika i preduprezhdenie nasilstvennih prestupleniy, sovershaemih v seme: diss. na soiskanie uch. stepeni kand. yurid. nauk: spets.12.00.08. [Criminological characteristics and prevention of violent crimes as domestic violence: PhD diss. in speciality 12.00.08], Moscow, 2004. 204 p.